ADÁMY HATALA HUDÁK MAKOVICKÝ PSÁR
RENNER SEDLIAK ŤAPÁK

SILNÉ REČI

POVIEDKY A INÉ TEXTY

MARENČIN PT

PT

SILNÉ REČI

Poviedky a iné texty

Copyright © Matej Adámy, Martin Hatala, Tomáš Hudák,
Matej Makovický, Marián Psár, Diana Renner, Milan Sedliak,
Jakub Ťapák, 2026
© Marenčin PT, spol. s r. o., Bratislava, 2026
Jelenia 6, 811 05 Bratislava
marencin@marencin.sk www.marencin.sk
Cover © František Hříbal
Cover Photo © Stanislav Klačanský
Photo © Stanislav Klačanský
Layout © Marta Blehová
1118. publikácia, 1. vydanie

ISBN 978-80-569-1450-2 (viaz.)
ISBN 978-80-569-1451-9 (ePDF)
ISBN 978-80-569-1452-6 (ePub)

SILNÉ REČI

Matej Adámy
Martin Hatala
Tomáš Hudák
Matej Makovický
Marián Psár
Diana Renner
Milan Sedliak
Jakub Ťapák

MARENČIN PT

Matej Adámy (1985, Bratislava) je stand-up komik. Vyštudoval politológiu na Univerzite Komenského, humoru sa začal aktívne venovať v roku 2009. V roku 2018 mu vyšla zbierka poviedok Šálka v prachu, vydal tiež stand-up LP Matej Adámy Osobne. Pod hlavičkou Silných rečí pripravuje každý rok politicko-satirický program Správa o stave republiky.

VŠADE JE RYBA

Dva dni vo svojom živote budem mať navždy pokazené. Rusi špeciálne vojensky napadli Ukrajinu 24. februára, na moje meniny, a otec zomrel 14. októbra 2020, presne na piate výročie môjho zoznámenia s manželkou Niki. Výsledkom je, že mám obavy vždy, keď sa blížia narodky. Budú lietať jadrové hlavice? Alebo jedinou katastrofou zostane, že si na mňa spomenie zase o niečo menej ľudí?

Niekto nechce na narodeniny ani pomyslieť, lebo sa mu pripočítava vek, ja tie svoje spájam s odpočítavaním. Kliatba 20. mája sa môže zlomiť jedine tak, že člen užšieho Putinovho kruhu v sebe nájde hrdinu a otočí proti nemu zbraň. Dva zásahy jednou ranou! Alebo viacerými, ak by sa tá sviňa uhýbala.

„Môžeme to nechať len na jeden deň," navrhla Niki, a tak sme sa rozhodli pripomínať si náš vzťah na výročie svadby. Škoda, že otec nezomrel pred ňou. Namiesto toho sa hneď po obrade opil ako Dán a komu mohol, porozprával príbeh o tom, aký je mama otrasný človek. Možno mal od začiatku cieľ, že jej pokazí aj takýto deň, keď už on musel žiť s pocitom, že má pokazený zvyšok života, a môže za to ona. A možno by len 79-roční ľudia nemali do seba hádzať slivovicu nalačno a starať sa o voľnú zábavu už počas oficiálneho programu.

Doteraz si vyčítam, že som ho nevyhodil. Nemal som na to gule, ani svaly. Ak by sa ma dnes niekto spýtal, čo by som mu poradil pred jeho veľkým dňom, povedal by

som: „Nepozývaj nikoho, komu sa nevieš postaviť.“ A keby sa tomu nedalo vyhnúť, treba mať pripravený plán, ako v prípade núdze vytvoriť presilu. Na to máme svedkov.

Otec musel mať promile už pri krájaní rezňa, a keď sa z neho mama pokúšala dostať aspoň kúsok prívetivosti, zahľadel sa pred seba a povedal: „Ako je možné, že sa lepšie bavím s cudzími ľuďmi ako s vlastnou rodinou?“ Nijako by som mu nevysvetlil, že hostia majú o bavení sa inú predstavu ako nervózne sa zasmiať a urgentne hľadať únik. Ideálne k baru, ale tam by sa mohol zjaviť znova. Mal som ukázať na dvere a povedať: „Tam stojí pripravený autobus na rozvoz hostí. Ak sa ti nepáči, povedz mu, nech ťa vysadí na Holíčskej.“ Nedokázal som to. Už tak zlá krv by bola ešte horšia a musel som pamätať na to, že keby sa vrátil domov, mama by sa na druhý deň musela vrátiť za ním, vydaná napospas žiarlivosťou zlomenému starcovi, ktorý ju v minulosti obúchal o stenu pre krivý pohľad.

Krátko po svadbe som ho videl ešte raz, keď sa prišiel pozrieť do DPOH na roast Kristíny Tormovej. Musel cítiť, že ja som ho vidieť nechcel, a v jeho hlave bolo určite aj toto mamina chyba. Natrepal do svojej gebule toľko krívd, sebaľútosti a predstáv o konečnom riešení, nazbieraných za roky nenapravenej existencie, až ich jeho staré telo odmietlo nosiť celý čas na krku. Dva týždne nato vošiel do izby, kde mama v kresle pozerala

televízor, sadol si na ňu a pevným zvieraním ju pomaly pripravoval o svetlo.

Úplne ako Putin.

„Kde je otcov popol?“ vybafol som na mamu na rodinnej návšteve. To už bol takmer dva roky po smrti a jeho instantné pozostatky spolu s čiastočkami iných ľudí doposiaľ nenašli miesto posypu.

„Stále je v pohrebnom ústave. A dobre, že to spomínaš, lebo som sa s tebou chcela dohodnúť...“ povedala.

Keď som sa dozvedel, že zomrel, bolo to už dva a pol roka, čo sme spolu vôbec nekomunikovali. Nevedel som, kde býva, čo robí, či ešte chodí hrať country piesne do petržalského zrubu Alpinka pri Ovsišti, či si predstavuje, že sedím vedľa neho a na svojom červenom SGčku hrám zlé sólo; nevedel som, kedy sa mu rakovina začala opäť hlásiť o slovo, ako mu onkológ predpovedal, a či sa vôbec vie o seba postarať. Nevedel som nič a nechcel som vedieť, tak ako on nechcel nič vedieť o nás.

Možno mi príliš často znelo v ušiach, ako mi vždy hovorieval: „Naše manželstvo nie je tvoja vec. Nestaraj sa do toho. Pochopíš, keď budeš väčší a oženíš sa.“ Aj som sa oženil, aj chápem, že keď jeden povie *Občas ťa mám chuť zaškrtiť,* nestane sa to. Zostane to vo vzduchu visieť ako hravá vyhrážka, za ktorou nie je *plán*. Možno som sa

mal starať, a nemuselo to tak dopadnúť, ale možno keby som sa staral, ešte viac by som to pokazil. Možno by som musel ísť vyzdvihnúť *jej* popol, s tým rozdielom, že by neprečkal na poličke pohrebného ústavu osem ročných období.

Otec skonal v čase, keď harašila druhá vlna covidu. Pohreb neprichádzal do úvahy, z dvoch rovnako netriviálnych dôvodov: prvý, takú rozlúčku, na ktorú by prišli pozostatky jeho priateľstiev a naozaj by to niesli ťažko, sme mu nechceli dopriať. A druhý, neodrezali sme ho od života, aby nám ho znepríjemňoval po smrti. Žijeme v globálnej pandémii. Aj keby sme v dome smútku obsadili každý druhý rad, nesedelo by sa nám pohodlne a *niekto* by určite kašľal. Pri predstave toľkých starých ľudí v jednej miestnosti som sa nevedel vyhnúť myšlienke, že stačí, že pošiel on, nemusíme na to doplatiť ďalší a úplne nevinní.

„Ak nechcete pohreb, necháme urnu u nás a môžete si po ňu prísť, kedy vám to bude vyhovovať. Je covid, vôbec sa nemusíte ponáhľať. Necháme si ho tu, kým bude treba," povedala mame pani z ústavu, keď sa telefonicky dohadovali, kam vyhodíme smeti.

Ja aj mama sme napriek všetkému vedeli, čo treba urobiť. Deň pred otcovou smrťou sme sa dozvedeli, že je v nemocnici a na konci boja s rakovinou. Pochybujem, že vôbec bojoval. Nemal o čo. Podpísal reverz, že si neželá

žiadnu ďalšiu liečbu, a keď sa ho v nemocnici spýtali, či má rodinu, povedal: „Nie.“ Lenže dnes sa nosí vypočuť obe strany, a tú druhú v tomto prípade tvoria oficiálni pozostalí, ktorých výhodou je, že ďalej žijú a môžu sa rozhodovať sami za seba. Keď už on nie, potrebovali sme sa nejakým spôsobom rozlúčiť aspoň *my*, tí kedysi najbližší, s inou predstavou o rodinnom albume, v ktorom chýbajú posledné strany.

Ako malý chlapec sa otec zamiloval do rybačky a tento vzťah mu ako jeden z mála vydržal celý život. Neraz spomenul, že keď sa na prach obráti, chce byť rozsypaný pri dunajskom ramene pri Bake, obci necelých päťdesiat kilometrov od Bratislavy, kam mnohé roky chodil pokúšať šťastie s kamarátom Egonom. Ak sa nejaké časy v jeho pozemskej púti dajú označiť za zlaté, sú to tieto. Síce neznášal komunistov, ale kým držali vody plné rýb a fabriky plné funkcií, vďaka ktorým nosil plášť a niečo znamenal, vedel s nimi potichu vyjsť.

A potom tu bol Egon. Otec ho vždy popisoval ako zavalitého človeka podobne sedláckeho pôvodu, s ktorým si rozumel viac než s vlastným bratom. Všetci po ňom boli len náhradníci: Omachel, Pišta či ja. Najprv bol Egon a potom tí, ktorí o ňom museli počúvať. Keď začiatkom 90. rokov zomrel a vodné dielo Gabčíkovo nechalo vyschnúť všetky studne ich rybárskych úspechov, otcov život to poznačilo viac než pád režimu.

Keď mi mama napísala, že vyzdvihla urnu, práve som stál v lekárni. Bol som štvrtý v rade, ktorý sa už musel nejaký čas formovať, lebo matka s asi sedemročným synom, ktorá stála pri pokladni, odchádzala s plnou igelitkou a účtom na 273 eur. Ešte aj chlapca suma zarazila, keď sa jej znepokojený spýtal: „To vážne?“

„Teraz záleží len na tebe, či sa budeme niekam trepať, alebo pôjdeme k Dunaju a vysypeme to tam,“ povedala mi, keď som jej neskôr zavolal. Zjavne preferovala hlavný tok, ktorý je v Bratislave poruke.

„Začína mi to byť jedno,“ oznámil som. „Draždiak je ešte bližšie.“

V skutočnosti som ho nechcel vysypať do Draždiaka, lebo už sa ochladilo a stánky s langošmi zavreli, a iná možnosť ako Baka aj tak neexistovala. S mamou sme sa nakoniec rozhodli pre sobotu 15. októbra, teda deň po druhom výročí úmrtia.

„Pôjdeme na výlet,“ povedal som Niki, ktorá sa okamžite potešila.

„A kam?“

„Do Gabčíkova. Cestou sa zastavíme po urnu.“

V sobotu sme sa s Niki a vtedy štvorročným Riškom naložili s potrebným oblečením do auta, vyzdvihli mamu v Petržalke a namierili si to do Baky. V predvečer som sa nad mapou musel rozpamätať, kam vlastne ideme, pretože moje spomienky na túto oblasť budú mať pomaly

tridsať rokov a viažu sa na čas okolo svitania, keď som sa na prednom sedadle Lady snažil zostať pri vedomí. „Myslím si, že to mám. Podľa mňa musíme ísť cez Bodíky," povedal som presne tým tónom muža, ktorý našiel cestu.

Veľmi sa mi to nechce priznať, ale naša púť mala aj spirituálny cieľ. Poznali sme otcovo posledné želanie, no takisto sme sa chceli vyhnúť tomu, aby nám ho chodil pripomínať.

„Dvakrát sa mi s ním teraz snívalo," povedala mi mama na poslednej návšteve.

„Aj mne. Vieš, čo to znamená: najvyšší čas vyjebať ho do vody."

„Inak mi nedá pokoj," dodala.

Nikde inde nebol otec taký šťastný ako v Bake. Boli 80. roky. Vodné dielo sa rodilo pomaly a nebolo nič lepšie na práci než vziať udice, naštartovať motorku a odviezť sa k ramenám a leknovým jamám, ktoré ponúkali rybačku, za akú si dnes treba zaplatiť. V sobotu ešte za tmy uvaril otec cesto na návnadu pre malé rybky, ktoré boli zase návnadou pre väčšie rybky. Do tašky pridal zmes, ktorou sa po zmiešaní s vodou prikrmovalo na prilákanie kaprov a hovorilo sa jej *šrot*, dva druhy červov a neveľkú desiatu, veľmi pozorne oddelenú od zvyšku. Tieto nádoby ste si nechceli pomýliť. Potom už

len vzal nachystaný výstroj, naštartoval motorku a s Egonom upaľovali na juh.

„Kým sme raz prišli k ramenu, mali sme oblečené komáre. Toľko ich bolo! Od hlavy po päty. Áno, prehodili sme si cez seba sitá, ale ako chceš nahodiť v rukaviciach?“ rozpomínal sa raz na takúto jazdu. Na všetko rybárske spomínal s láskou, ktorej sa len ťažko vyrovnávalo. Žiaľ, takto tvaroval celú našu rodinnú skúsenosť. „V živote som mal naozaj rád len dvoch ľudí – teba a moju mamu,“ povedal mi na svadbe veľa hodín potom, čo som ho nevyhodil. *A čo* moja *mama?* pomyslel som si. Tá to s deťmi aspoň vedela, zatiaľ čo láskavosť starej Adámyovej mala nutričnú hodnotu rybích prstov.

„Keď to Gabčíkovo postavili, vody uschli a všetko bolo v piči,“ hovorieval často, sediac v nepohodlnej rybárskej stoličke, s pohľadom upretým na štuplík, ktorému by sa v tej dobe nebolo stalo, že by si mohol niekoľko hodín nehybne hovieť na hladine. S nikým ho to tak nebavilo ako s Egonom, ani so mnou nie. Keď Egon niekedy v ‘92 či ‘93 zomrel na mŕtvicu pár hodín pred odchodom do dôchodku, jednoducho som bol poruke.

„Potkol sa, spadol a už ho nebolo,“ opísal to otec. Ten mal vtedy niečo cez päťdesiat a kedykoľvek ma potom videl neúspešne viazať háčik, možno si v duchu želal, aby ho stretlo čosi podobné.

Bolo to jedinýkrát, čo som ho počul revať od žiaľu.

Sedel som v kuchyni, kresliac si obrázok vianočného stromčeka, a keď sa navečer vrátil z práce, zdalo sa mi, že si niečo spieva. To sa len márne pokúšal mame koherentne povedať, čo sa stalo. Neskôr bolo do plaču mne, keď všetky ich zážitky opakoval zas a znova, a nemohol som ani len skočiť do vody, aby som náhodou čosi neodplašil.

Štafetu ranného vstávania som teda prevzal ja. Budíček o pol piatej ráno, lebo čo je lepšie pre druháka zo základnej školy, ako keď po celom týždni v lavici môže vstať skôr než slnko, hodiť sa do montérok a hodinu cestovať na miesto, kde sa po zvyšok dňa nebude diať vôbec nič.

Najväčší problém s našimi rybačkami totiž v skutočnosti bol, že sme nikdy nič veľké nechytili. *Roky*. Sem-tam belica, výnimočne kapor hodný vysmaženia, žiadna šťuka či zubáč. Raz bol naším celodenným úspechom polkilový ostriež, ktorý – keby mohol vydať zvuk – by sa nám hádam aj zasmial. Nikdy som to zámerne nezmienil, ale otec sám videl, že v porovnaní s minulosťou je toto katastrofa, a zvykol povedať: „Tu je ryba, tam je ryba, *všade* môže byť ryba." Nikdy som nechápal, prečo nie je zrovna tam, kde sme my. Koľko kukurice či boilies musí na dno spadnúť len tak?

Ale dokázal som súcitiť s jeho pohľadom na prázdnu sieť, v ktorej by sa kedysi hromadili úlovky stabilným

tempom. Koľkokrát sa musel na jednu takú pozerať? Keď spadol v telocvični po tom, čo sa roztrhol popruh na jednom z kruhov, musel sa vzdať gymnastickej kariéry, a zatrpknutý pripravoval polená na spartakiádu. Keď nemohol trénovať s hokejistami Slovana, lebo nemal dosť dobré korčule. Keď prvý demokratický trh práce rozhodol, koľkých ľudí už nie je treba, a on skončil ako kurič v kníhtlačiarni Svornosť. Ako môže taký človek nebyť večne presvedčený, že má na viac? Človek, ktorý sníva o sumcovi, ale vždy skončí s ostriežom v ruke.

Dobrý dôvod, prečo sme na brehu sedeli hodiny bez pohnutia, sa našiel vždy: ryby spia, ryby nespia, len sa vyhrievajú pod hladinou, išli niekam inam, včera bol spln, dnes bude spln... Mojou najobľúbenejšou výhovorkou bolo, keď otec na chvíľu zastal, precítil na tvári prúd vzduchu a povedal: „Fúka z východu. To nie je dobré." Odmala som bol vedený k tomu, že veľa vecí z východu nie je dobrých, ale vietor? Buď to bolo z veľkej učebnice rybárskej alchýmie, ktorú som nikdy nedostal do rúk, alebo milosrdná lož, aby som prišiel aj nabudúce. Dnes je na internete ľahké nájsť si, že to je blbosť: „Východný vietor sa medzi rybármi často považuje za nepriaznivý, pretože prináša nestále počasie, tlakové zmeny a chladnejší vzduch, čo tlmí aktivitu rýb. Avšak ide o mýtus, že by sa pri ňom nedalo nič chytiť – v lete, naopak, pomáha ochladzovať a kyslíkom obohacovať vodu."

V tom veku som nevedel nič o ľudskej dôstojnosti, nikdy mi však nenapadlo priamo sa spýtať, kedy konečne niečo chytíme. *Možno o týždeň*, povedal by.

Priamo v Bake sme neboli veľakrát. Nielen preto, že jeho triumfálne spomienky boli silnejšie ako najhrubší silon v kufríku, ale najmä preto, že pre človeka s neveľkým príjmom to bola drahá cesta na každý víkend. Z času na čas sme však predsa len šli, lebo čo ak náhodou? Čo ak aspoň raz ešte zažije takú radosť z lovu ako kedysi s Egonom? Nikdy sa to nestalo, a tak sa vždy mohol obzrieť späť s pocitom výnimočnosti.

„Ja som sem tiež chodievala, ale vôbec sa nepamätám, kam presne," spomenula mama, keď sme prechádzali okolo Danubiany. „Ale veď čo, Dunaj ako Dunaj." V mojom živote to zase bolo po prvý raz, čo sme na miesto dorazili popoludní.

Keď otec zostarol, vedel dve veci: že nikto nikdy nedostane prístup k jeho účtu, aby sme zaplatili pohreb, a kde bude miesto jeho posledného odpočinku. To prvé nevyšlo. Žiaden pohreb nebol a po dedičskom konaní sa mama k týmto peniazom dostala tak či tak. To druhé asi tiež nevyšlo úplne, lebo zostalo dávno zabudnuté, kde presne sme zvykli parkovať a ktorým chodníkom sa odtiaľ vydať. V mojom projektore zostal obrázok asfaltovej cesty k rampe, kde sme museli nechať auto a odtiaľ

odniesť všetko pešo. Ale tých miest sme v mojom detstve pochodili toľko, že pokojne to mohlo byť na Zelenej vode či Železnej studničke, a na správnu lokáciu by som neprišiel ani v hypnóze.

Boli sme asi desať minút pred Bodíkmi, keď mi navigácia ukázala miesto s rýchlym prístupom k vode. Navrhol som zastať tam a mama nenamietala. „Z toho sa nestrieľa. Sme tu a hotovo."

Zabudol som si však uvedomiť, že miest na brehu nebude veľa a aj tie môžu byť obsadené. Akonáhle som odbočil z hlavnej cesty, zbadal som tri autá a vykameňovanú cestu k jednej z mnohých ciev Dunaja, kde vedľa seba držalo stráž asi pätnásť udíc. Pri autách mali spravené posedenie piati chlapi v maskáčoch, ktorí boli v družnej debate. O udice sa veľmi nestarali, ale ani nebolo treba, lebo na to mali dva dobré dôvody: zvukovú signalizáciu zo stojanov a fakt, že ryby cez deň leňošia a s výnimkou zázrakov budú najbližšie jesť až za súmraku.

Keď som ako malý začal chodiť k vode, veľmi rýchlo som zistil, že naozajstný lov prebieha pri východe a západe slnka a zvyšných dvanásť až štrnásť hodín strávim v agónii nehybného času, počúvajúc všetky otcove evergreeny. Mohol som sa učiť viazať háčiky či nadväzce, ale to by si mohol nesprávne vyložiť, ako že mám o chytanie rýb úprimný záujem.

Koniec ukážky